

村上春樹

Haruki Murakami
Norvegų giria

baltos lankos

Haruki Murakami

Norvegų giria

Romanas

Iš anglų kalbos vertė Jūratė Naurnaitė

baltos lankos

Man tuomet buvo trisdešimt septyneri; sėdėjau prisirišęs saugos diržu, o milžinas „Boingas 747“ nėrė į tirštus debesis leisdamasis žemyn, Hamburgo oro uosto link. Žemę merkė žvarbūs lapkričio lietūs, viską apgaubdami flamandiško kraštovaizdžio niūrumu: neperšlampamais apsiaustais susisupsčiusius oro uosto darbuotojus, vėliavą ant tarsi pritūpusio keturkampio stoties pastato, BMW reklamą. Taigi – aš vėl Vokietijoje.

Kai lėktuvo ratai dunkstelėjo į žemę, iš lubose įtaisytų mikrofonų ėmė lietis švelni muzika: „The Beatles“ dainos „Norwegian Wood“ melodinga orkestrinė versija. Išgirdus šią melodiją, mane visuomet nupurto drebulys, o šįkart – stipriau nei kada nors anksčiau.

Pasilenkiau ir delnais stipriai suspaudžiau smilkinius, kad nepersprogtų galva. Netrukus atskubėjo vokiečių stiuardė ir angliškai paklausė, ar manęs nepykina.

– Ne, – atsakiau. – Tik šiek tiek svaigsta galva.

– Tikrai gerai jaučiatės?

– Taip, tikrai. Ačiū.

Ji nusišypsojo ir nuėjo, o ir muzika pasikeitė – dabar sroveno Billy Joelio melodija. Išsitiesiau ir dirstelėjau pro iluminatorių į juodus debesis, urduliuojančius virš Šiaurės jūros, nejučia grimzdamas į apmąstymus apie visa tai, ką gyvenime

esu praradęs: andainykščius, amžiams prasmegusius laikus, mirusius arba nežinia kur dingusius draugus, jausmus, kurių man jau niekad nebelemta išgyventi.

Lėktuvas atvažiavo prie vartų. Keleiviai atsiseginėjo diržus, traukė daiktus iš bagažinių virš galvos, o aš tuo tarpu atsidūriau pievoje. Netgi užuodžiau žolės dvelksmą, jutau vėją, glostantį man veidą, girdėjau paukščių čiulbesį. 1969-ųjų ruduo, netrukus man sueis dvidešimt.

Vėl priėjo susirūpinusi stiuardėsė. Šįsyk jau prisėdo greta manęs ir paklausė, ar tikrai gerai jaučiuosi.

– Ačiū, viskas gerai, – atsakiau šyptelėjęs. – Tiesiog apniko šioks toks liūdesys.

– Suprantu, ką turite omeny, – atsakė ji. – Man pačiai retsykais taip užėina.

Ji atsistojo ir apdovanojo mane žavinga šypsena.

– Ką gi, tuomet linkiu jums laimingos viešnagės. *Auf Wiedersehen.*

– *Auf Wiedersehen.*

*

Praslinko jau aštuoniolika metų, tačiau tą vidudienį pievoje aš iki pat šiol prisimenu su menkiausiomis smulkmenomis. Kelias dienas lašnojęs gavvus lietutis nuskalavo vasaros dulkes, kalnai žaižaravo sodria, vešlia žaluma. Spalio vėjyje siūbavo aukšti, kone virš galvos siekiantys žolynai. Sustingusiame dangaus žydrinės fone tarsi priklijuotas driekėsi vienišas ištįsęs debesis. Jutai kone maudulį, žvelgdamas į tą neapsakomai tolimą dangų. Vėjo pūksnis nusirito per pievą, pašiaušdamas jai plaukus, o paskui nērė į mišką, sušiureno šakas ir iki mūsų

atnešė tolimo šuns lojimo atplaišas – prislopintas, slėpingas garsas, pasiekiantis mus tarytum nuo kito pasaulio slenksčio. Negirdėjome jokių kitų garsų. Nesutikome nė gyvos dvasios. Matėme tik du ryškiai raudonus paukščius, kurie, kažko pasibaidę, purptelėjo iš pievos vidurio ir nuplasnojo į mišką. O mudu ėjome per pievą – kaip tik tada Naoko ir prakalbo apie šulinius.

*

Atmintis – keistas dalykas. Tada, kai iš tikrųjų buvau ten, beveik išvis nekreipiau dėmesio į aplinkos detales. Man nė į galvą negalėjo ateiti, kad visa tai įsirėš į atmintį taip ilgam, ir jau juo labiau nenumaniau, kad dabar, praslinkus aštuoniolikai metų, prisiminsiu viską taip ryškiai, iki menkiausios smulkmenėlės. Aną dieną aplinkos išvis nepastebėjau. Galvojau apie save. Ir apie tą gražią mergaitę, einančią greta manęs. Galvojau apie mus abu drauge, paskui – vėl apie save. Buvau tokio amžiaus, gyvenau tokį laikotarpį, kai kiekvienas reginys, kiekvienas jausmas, kiekviena mintis bumerangu grįždavo pas mane. O dar blogiau, buvau įsimylėjęs. Viskas buvo sudėtinga. Tad kraštovaizdis man rūpėjo užvis mažiausiai.

Tačiau dabar kaip tik pievos vaizdą pirmiausia ir prisimenu. Žolės kvapas, vos vos gnybianti vėjo žvarba, kalvų kontūras, šuns lojimas – visa tai prisimenu be jokių pastangų, netgi nepaprastai ryškiai. Rodos, ištiesiu ranką ir galėsiu perbraukti paveikslo kontūrus piršto galiuku. Tačiau, kad ir koks ryškus būtų vaizdas, žmonių jame nėra. Nė gyvos dvasios. Naoko ten nėra, nėra netgi manęs paties. Kur mudu išnykome? Kaip galėjo šitaip atsitikti? Visa, kas anuomet atrodė taip svarbu:

Naoko, tasai aš, koks buvau tada, tasai pasaulis, kuris andai buvo mano pasaulis, – kaip visa tai galėjo išsisklaidyti? Iš tikrųjų aš net nebeįstengiu atkurti atmintyje jos veido – na, bent jau ne iš karto. Visa, kas man liko, – tai tik fonas, peizažas, kuriame nematyti nė vieno žmogaus.

Tiesa, pakankamai ilgai sutelkęs mintis, aš vis dėlto įstengiu prisiminti jos veidą. Vaizduotėje pradedu jungti detales: mažytė, šalta jos plaštaka, jos lygūs juodi plaukai, tokie glotnūs ir vėsūs palietus, jos apskritas, švelnus ausies lezgelis ir mažytėlaitis apgamėlis po juo, kupranugario vilnos apsiaustas, kurį ji vilkėjo žiemą, jos įprotis žvelgti tiesiai man į akis, kai sumanydavo ko nors paklausti, protarpiais vos vos virptelintis jos balsas (tarsi ji kalbėtų stovėdama vėjuotoje kalvos viršūnėje) – ir pagaliau man prieš akis iškyla jos veidas, visada pirmiausia profiliu, mat mudu su Naoko visada eidavome pasivaikščioti ir eidavome greta kits kito. Paskui ji atsigręžia į mane ir nusišypso, ir trupučiuką pakreipia galvą, tada prašnenka, įdėmiai žvelgdama man į akis, tarsi norėdama suskubti pastebėti smulkią žuvytę, šmėkštelėjusią vaikiame upokšnyje.

Vis dėlto turi praeiti šiek tiek laiko, kol Naoko veidas kaip reikiant išryškėja. Metams bėgant tai kaskart užtrunka vis ilgiau. Kad ir kaip būtų liūdna, bet tam, kam prisiminti man pakakdavo penkių sekundžių, netrukus jau reikėjo dešimties, paskui – trisdešimties, o galiausiai jau visos minutės: prisiminimų laikas tęso tarsi temstant ilgėjantys šešėliai. Tikriausiai kada nors ateis ir tokia diena, kai šešėlius galutinai praris tamsa. Ir šito niekaip neįmanoma išvengti: mano atmintis vis labiau tolsta nuo Naoko – ir nuo andainykščio paties savęs. Vien tik kraštovaizdis, vien tik pieva spalio mėnesį be paliovos sugrįžta tarsi kokia simbolinė filmo scena. Kaskart, kai tik ji vėl

iškyla, kažkas krusteli mano sąmonės kertelėje. „Prabusk, – tarytum girdžiu sakant. – Aš vis dar čia. Prabusk ir pagalvok apie tai. Susimąstyk, kodėl aš vis dar čia.“ Šitas sukirbėjimas niekad nebūna skausmingas. Išvis nejaučiu jokie skausmo. Tik girdžiu krustelėjimo sukeltą virpantį aidą. Ir netgi jis kada nors galutinai išnyks. Vis dėlto Hamburgo oro uoste kirbėjimas nenorėjo liautis – smarkesnis nei bet kada, jis ir truko ilgiau nei paprastai. Kaip tik todėl dabar ir rašau šią knygą. Tam, kad susimąstyčiau. Ir suprasčiau. Iš tokio jau molio esu drėbtas. Privalau užrašyti, kad pasijusčiau iki galo tai supratęs.

*

Taigi, apie ką tą dieną kalbėjo Naoko?

Na žinoma, apie „lauko šulinį“. Net nenumanau, ar toks šulinys iš tikrųjų yra. Galbūt tai tik pačios Naoko susikurtas vaizdinys ar simbolis, kaip ir daugelis kitų dalykų, kuriuos anomis niūriomis dienomis tikrove paversdavo tik jos vaizduotė. Vis dėlto po to, kai ji man apie tai papasakojo, aš jau nebeįstengdavau įsivaizduoti anos pievos be šulinio. Nuo tos dienos vaizdinys objekto, kurio savo akimis man niekad neteko regėti, neišdildomai įsilydė į tikrąjį priešais mane plytėjusį lauką. Netgi galiu iki menkiausių smulkmenų apsakoti, kaip tasai šulinys atrodo. Jis žioji lygiai ties riba, kur susitinka pieva ir miškas, – tamsi, juoduojanti žemėje metro skersmens kiauptymė, visiškai paslėpta žolės. Niekas jos neženklina – nei tvora, nei akmeninis rentinys (jei jo ir esama, jis nė trupučio neiškilęs virš žemės). Taigi tas šulinys – nieko daugiau, tiktai skylė, plačiai prasižiojusi burna. Žiedu jį supantys akmenys nudilinti laiko, balzganai ir slidūs. Be to, suskeldėję, kai kur ir ištrupėję, o

plyšiuose lizdus įsitaisë mažyčiai žali driežiukai. Gali pasilenkti per šulinio kraštą, pažvelgti žemyn – ir nieko nepamatysi. Žinau apie šulinį tik tiek, kad jis bauginamai gilus. Toks gilus, kad neįmanoma net išmatuoti, iki viršaus kupinas juodumos, tarsi čia būtų susitelkusi visa pati tirsčiausia pasaulio tamsa.

– Jis iš tikrųjų labai, *labai* gilus, – sakė Naoko, pasverdamą kiekvieną žodį. Retsykiais ji taip kalbėdavo – vis lėčiau ir lėčiau, stengdamasi surasti patį tiksliausią žodį. – Tačiau niekas nežino, kur jis yra, – toliau aiškino ji. – Vienintelis dalykas, kurį tikrai žinau, – jis kažkur čia, netoliese.

Susibrukusi rankas į tvido švarkelio kišenės ji šyptelėjo man, tarsi patikindama: „Tikrai, taip ir yra!“

– Juk tai turėtų būti labai pavojinga, – atsiliepiu aš. – Šis toks gilus šulinys, o niekas tiksliai nežino, kur jis yra. Juk neapsižiūrėjęs gali įkristi – ir tau galas.

– Galas. Aaaaaaaak! Pliaukšt! Ir viskas.

– Reikia manyti, taip jau yra atsitikę.

– Taip, retkarčiais taip atsitinka. Gal kokį kartą per dvejus ar trejus metus. Kas nors staiga ima ir pradingsta, ir niekas nebegali surasti. Tada čionykščiai žmonės sako: „O, jis bus įkritis į lauko šulinį.“

– Nelabai maloni mirtis, – pratariau aš.

– Siaubinga mirtis, – patikino mane Naoko, nusibraukdamą nuo švarkelio prikibusį žolynų sėklų gumulėlį. – Geriausia būtų iš karto nususukti sprandą, bet juk gali nutikti ir taip, kad nusilauši tik koją, ir nieko, ničnieko nebegalėsi padaryti. Kad ir kiek plyšosi iš visų plaučių, niekas tavęs neišgirs, nebus ko nė tikėtis, kad kas nors gali tave surasti, aplink tave rėplios tik šimtakojai ir vorai, ir dar mėtysis išsibarstę kaulai tų, kurie įkrito į šulinį prieš tave, bus tamsu ir drėgna, ir tik

aukštai aukštai virš galvos regėsi mažučiuoką šviesos skritulėlį, tokį mažą kaip mėnulis viduržiemį. Taip ir mirsi ten, dugne, labai, labai lėtai – ir vieni vienas.

– Tegu tave, vos pagalvojus apie tai pagaugai taip ir perbėga nugara, – pasakiau. – Kas nors turėtų surasti tą šulinį ir aptverti.

– Tačiau niekas *negali* jo surasti! Taigi pasisaugok, neišklysk iš tako.

– Nesibaimink, nė žingsnio nežengsiu į šalį.

Naoko ištraukė kairę ranką iš kišenės ir suspaudė manąją.

– Tai *tu* nesibaimink, – pasakė. – Tau nieko neatsitiks. Galėtum vidury nakties lakstyti čia visur, kur pakliuvo, bet į šulinį *niekada* neįkristum. Ir aš, kol laikysiuos su tavimi, irgi neįkrisiu.

– Tikrai?

– Tikrai!

– Bet iš kur tu gali žinoti?

– Žinau, ir tiek. – Ji stipriau suspaudė man ranką ir valandėlę žingsniavo tylėdama. – Tokius dalykus aš visada žinau. Ir niekad nesuklystu. Tai ne logiškas žinojimas, aš tiesiog jaučiu. Pavyzdžiui, kai esu arti tavęs, taip arti kaip dabar, manęs nė truputėlio nekamuoja baimė. Dabar prie manęs neprisėlins joks blogis, jokia tamsa.

– Taigi štai ir yra išeitis, – atsakiau. – Visa, ką tau reikia daryti, – tai šitaip būti su manim visada.

– Tu rimtai kalbi?

– Savaime suprantama.

Naoko sustojo lyg įbesta. Stabtelėjau ir aš. Ji uždėjo delnus man ant pečių ir įsižiūrėjo į akis. Jos vyzdžių gelmėje keistu verpetu sukuriavo tirštas, juodas skystis. Gražiosios jos akys

ilgai ilgai žvelgė į mano gelmes. Tada ji išsitiesė ir skruostu glustelėjo prie mano skruosto. Nuostabus, šiltas prisilietimas, akimirką man apmirė širdis.

– Ačiū, – ištarė ji.

– Nėra už ką, – atsakiau.

– Aš tokia laiminga, kad tu šitaip pasakei. Tikrai labai džiaugiuosi, – pasakė ji liūdnai šypsodamasi. – Bet tai neįmanoma.

– Neįmanoma? O kodėl?

– Būtų blogai. Neteisinga. Netgi siaubinga. Būtų...

Naoko prikando liežuvį ir vėl patraukė pirmyn. Buvo matyti, kaip visokiausios mintys raizgosi jos galvoje, tad aš, užuot jas trikdęs, tylomis žengiau greta.

– Tikrai būtų blogai – ir tau, ir man, – ilgai tylėjusi pagaliau pakartojo ji.

– Kodėl – blogai? – ne be vargo išspaudžiau aš.

– Nejaugi pats nesupranti? Juk tiesiog neįmanoma, kad vienas žmogus visut visą laiką saugotų kitą, ir šitaip amžinai. Na, tarkime, mudu susituoktume. Dieną tau juk reikėtų eiti į darbą. O kas mane saugotų, kol tavęs nebūtų namie? O jeigu tau tektų išvykti į kelionę verslo reikalais, kas tada? Kas mane saugotų tada? Argi aš galėčiau būti lipte prilipusi prie tavęs kiekvieną mūsų gyvenimo akimirką? Apie kokį lygiateisiškumą čia dar galima kalbėti? Kuo pavirstų mūsų santykiai? Anksčiau ar vėliau išlįsčiau tau per gerklę. Svarstytum: kuriems galams leidi vėjais savo gyvenimą visą lai ką tik ir tupinėdamas apie šitą moterį? To aš negalėčiau išverti. Ir jokių mano problemų tai neišspręstų.

– Juk šitų problemų tu nevilksi ant kupros visą gyvenimą, – pratariau paliesdamas jos nugarą. – Ateis tokia diena, kai problemų nebeliks. O kai taip nutiks, tada mudu ir

stabelėsime pagalvoti, ką daryti toliau. Galbūt tada *tu* padėsi *man*. Juk mes negyvename pagal kokią nors buhalterinę knygą. Jei tau manęs reikia – gali naudotis iki valiai. Negi nesupranti? Kodėl nuolat turi būti tokia susikausčiusi? Atsipalaiduok, negalvok visą laiką vien apie tai, kaip apsisergėti. Tu tokia įsitempusi, amžinai tik ir lauki, kad nutiks blogiausia. Atpalaiduok kūną, ir visa kita taip pat prašviesės.

– Kaip tu gali šitaip kalbėti? – paklausė ji visiškai bejausmiu balsu.

Naoko balso skambesys išsyk sukėlė man neramų virpulį: ko gero, būsiu leptelėjęs kažką, ko neturėjau sakyti.

– Sakyk, kaip tu gali šitaip kalbėti? – pakartojo ji, įbedusi žvilgsnį į žemę sau po kojomis. – Nepasakei man nieko, ko ir pati nebūčiau žinojusi. „Atpalaiduok kūną, ir visa kita taip pat prašviesės.“ Kokia prasmė sakyti tai man? Jeigu atpalaiduočiau savo kūną dabar, subyrėčiau į gabalėlius. Aš visuomet gyvenau šitaip, ir tai vienintelis būdas, kaip aš sugebu gyventi. Jeigu atsipalaiduočiau bent akimirka, niekad nebesurasčiau kelio atgal. Subyrėčiau į gabalėlius, ir jie išsilakstytų kas sau. Kodėl negali šito suprasti? Kaip tu mane saugotum, jei net šito nesugebi suprasti?

Aš nutylėjau.

– Jaučiuosi sutrikusi. Tikrai sutrikusi. Ir tai kur kas giliau, nei tau atrodo. Giliau... tamsiau... šalčiau. Bet pasakyk man. Kaip tu anąsyk galėjai su manim miegoti? Kaip tu galėjai šitaip pasielgti? Kodėl tiesiog nepalikai manęs ramybės?

Mudu jau žingsniavome per bauginančią pušyno tylą. Takas buvo nubertas išdžiūvusiais vasaros pabaigoje nugaišusių cikadų kūneliais, jie trekščiojo po mūsų kojomis. Tarsi ieškodami ko pamesto, mudu su Naoko neskubėdami ėjome taku.

– Atleisk, – tarė ji imdama mane už rankos ir linguodama galvą. – Aš visai nenorėjau tavęs įskaudinti. Pasistenk išmesti mano žodžius iš savo minčių. Atsiprašau, man tikrai labai gaila, kad taip prišnekėjau. Tiesiog pykau pati ant savęs.

– Tikriausiai aš ir iš tiesų dar ne visai tave suprantu, – pasakiau. – Ne toks jau aš gudruolis. Man prireikia šiek tiek laiko kam nors perprasti. Tačiau jeigu jo bus pakankamai, kada nors aš tikrai tave suprasiu – geriau nei kas nors kitas pasaulyje.

Mudu sustojome nuščiuvusiame miške ir įsiklausėme. Bato galu aš vartaliojau pušų kankorėžius ir cikadų kiaukutus, paskui atlošęs galvą užsižiūrėjau į dangaus lopinėlius, mėlynuojančius tarp pušų šakų. Susibrukusi rankas į kišenes, Naoko stovėjo greta – susimąsčiusi, klydinėjančiu, į nieką konkrečiai nenukreiptu žvilgsniu.

– Pasakyk man kai ką, Toru, – ištarė ji. – Ar myli mane?

– Žinai, kad myliu.

– Ar galiu paprašyti tavęs dviejų dalykų?

– Išpildysiu tris jūsų norus, maloningoji ponია.

Naoko nusišypsojo ir papurtė galvą.

– Ne, pakaks ir dviejų. Vienas toks: norėčiau, kad suprasčiau, kaip labai aš dėkinga, kad atvykai manęs čionai aplankyti. Tikiuosi, supranti, kaip smarkiai mane pradžiuginai. Žinau: jeigu mane išvis dar galima išgelbėti, kaip tik šitai ir išgelbės. Galbūt to ir neparodau, bet tikrai taip yra.

– Aš ir vėl atvažiuosiu tavęs aplankyti, – patikinau ją. – O koks antrasis noras?

– Norėčiau, kad visada mane prisimintum. Ar prisiminsi, kad aš buvau, kad štai šitaip stovėjau greta tavęs?

– Visada, – pažadėjau. – Visada tai prisiminsiu.

Netarusi daugiau nė žodžio, ji vėl patraukė taku. Pro šakas besismelkianti rudeninė šviesa blykčiojo ant jos švarkelio pečių. Vėl sulojo šuo, šįsyk – jau arčiau. Naoko užkopė į nedidelį kauburį, išniro iš miško ir nuskubėjo nuolaidžiu šlaitu žemyn. Aš sekiau jai įpėdžiui, atsilikęs per porą žingsnių.

– Palauk manęs! – šūktelėjau jos nugarai. – Juk gali būti, kad kažkur čia slepiasi šulinys.

Naoko stabtelėjo, nusišypsojo ir įsikibo man į parankę. Likusiąją kelio dalį taip ir įveikėme petys petin.

– Ar tikrai pažadi niekada manęs neužmiršti? – beveik pakuždomis paklausė ji.

– Niekada tavęs neužmiršiu, – atsakiau. – Niekad *neįstengčiau* tavęs užmiršti.

*

Vis dėlto mano prisiminimai vis labiau drumsčiasi. Jau dabar esu užmiršęs daugybę dalykų. Ir kai rašau šitaip, iš atminties, neretai mane persmelkia baimė. O kas, jei būsiu užmiršęs tai, kas užvis svarbiausia? Kas, jei kažkur, mano sąmonės gėlmėse, esama tamsaus užkaborio, kuriame užgrūsti visi iš tikrųjų reikšmingi prisiminimai lėtai apauga dumbly?

Kad ir kaip ten būtų, tai viskas, ką dar turiu ir su kuo galiu dirbti. Glausdamas prie krūtinės tuos išblankusius, blunkančius, aptrupėjusius prisiminimus, aš atkakliai rašau šią knygą toliau – taip pat beviltiškai ir taip pat atkakliai, kaip išbadėjęs žmogus apčiulpia kiekvieną kaulėlį. Tai – vienintelis man žinomas būdas ištesėti Naoko duotą pažadą.

Kadaise, jau seniai, kai buvau dar jaunas, o mano prisiminimai – kur kas ryškesni ir gyvesni nei dabar, ne kartą

bandžiau parašyti apie ją. Tačiau nevaliojau suregzti nė eilutės. Žinojau: jei tik parašysiu tą pirmąją eilutę, visa kita tarsi savaime išsilies ant popieriaus lapo, tačiau ji niekaip nesidavė užrašoma. Viskas buvo pernelyg aštru ir ryšku – taip skaidru, kad nebesumojau, nuo ko pradėti, – šitaip kartais būna bevertis tas žemėlapis, kuriame pavaizduota per daug. Vis dėlto dabar suprantu, kad visa, ką galiu sudėti į netobulą rašto indą, – tai netobuli prisiminimai ir netobulos mintys. Kuo labiau blunka mano prisiminimai apie Naoko, tuo labiau pavyksta ją suprasti. Dabar jau žinau ir tai, kodėl ji prašė jos neužmiršti. Savaimė suprantama, Naoko žinojo. Žinojo, kad laikas negailestingai ištrins iš mano atminties jos veidą. Štai kodėl ji meldė manęs jos neužmiršti – prisiminti, kad ji išvis egzistavo.

Ši mintis užtvindo mane kone nepakeliamu sielvartu. Mat Naoko niekada manęs nemylėjo.